

Op zoek naar lezers deel III

Dagboeken 2020-2022

Colofon

ISBN: 978 94 6365 857 7

1e druk 2026

© 2026, Gerrit Jan Zwier

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto omslag: Marcel Schaap

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Op zoek naar lezers

deel III

Dagboeken 2020-2022

Gerrit Jan Zwier

Voorwoord

16 februari 2022 - 'Ik ben pas 75, mijn beste werk moet nog komen'.

Met een feestelijk gevoel presenteer ik hierbij het derde deel van mijn dagboekenserie *Op zoek naar lezers*. Het is de bedoeling dat er de komende jaren nog een aantal delen zal verschijnen.

Tussen de kaften strijden onderwerpen als reizen, uitstapjes, natuurbeleving, boeken, polemieken en beschouwingen om de voorrang. Humor, nu eens van het ironische, dan weer van het hilarische soort, is nooit ver uit de buurt. Mijn ervaringen op boekenmarkten en Scandinavische fairs zorgen voor een geheel eigen vari  t  theater.

Wat vaart en afwisseling betreft, heeft het dagboek veel gemeen met het reisboek, eveneens een door mij geliefd genre. Een natuurbeschrijving volgt op een boekbespreking, een persoonlijke mening sluit aan op een bespiegelende passage.

Wat mij achteraf bij de correctie opviel: voortdurend ben ik bezig met schrijfplannen, met het uitbroeden van verhaallijnen. In die zin is een dagboek ook een kinderkamer voor boeken in wording.

Op de achtergrond is herhaaldelijk het gekras van een ontstemde viool te horen, ofwel alle perikelen rond de coronabesmetting. Die dreigde eerste te leiden tot een breuklijn tussen de generaties en later, na de komst van een vaccin, tot een tweedeling tussen mensen die zich wel en die zich niet lieten inenten.

2020

8 januari

Gisteren voor het eerst dit jaar getennist, op een waterkoude baan, met een partner die last had van zijn rug en tegenstanders die herstelden van respectievelijk een prostaatoperatie en een geopereerde pink. Toch hebben we ons vermaakt.

Al een tijdje zit ik ondergedompeld in een dagelijkse routine van vertalen, correctiewerk aan *Het kindermuseum* en *De koningsmol*, en het schrijven van een enkele column. Aan het eind van de middag maak ik dan een klein fiets-tochtje door het dorp om de geest te verfrissen.

Toch leef ik in een sfeer van verwachting.

Hoe is dat mogelijk?

Dat heeft in de eerste plaats met de komende publicatie van *Te hooi en te gras* te maken. Ik kijk elke dag ongeduldig uit naar de drukproef.

Ik ga het zelfs opsturen naar het vijandige kamp van het Letterenfonds, om te kijken of het boek een werkbeurs kan opleveren. Dat lijkt me onwaarschijnlijk, maar ‘niet geschoten is altijd mis’, zoals de levenswijsheid van Maarten ‘t Hart luidt.

In de tweede plaats heb ik mijn hoop gevestigd op *De koningsmol*, waarvan ik het slot op Vlieland heb geschreven. Het boek is nu helemaal overgetikt en ik heb nog passages over molratten en de Duitse houtvester, die een empathisch boek over bomen en bossen heeft geschreven, ingevoegd. Binnenkort stuur ik de eerste twee hoofdstukken naar de uitgeverij.

De koningsmol speelt zich af in twee werelden: onder-

gronds en bovengronds. In de ritten, slaapholen en voedselkamers van de mollen is er volop strijd en paringsdrang. Maar ook de dichtkunst van Lode Buys Ballot bloeit er, bijvoorbeeld wanneer hij in de geest wraak neemt op de agressieve Arjen Kornoelje:

*Ik rukte aan zijn dikke staart,
Die werd zo dun als gras.
Ik plukte aan zijn velletje,
Nu loopt hij zonder jas.*

Voorts wachten mij twee uitdagingen: de uitgebreide voorstudies in het kader van het volgende boek - 'Het romantische noorden' (werktitel), en het uitbroeden van een 'gouden formule' voor een succesboek. Een of andere queeste die naar diverse bestemmingen voert, waaronder plekken waar ik eerder geweest ben, maar die niet in een van mijn boeken staan. Je kunt denken aan een queeste of aan een magisch handboek of een magisch recept.

Ik heb al onderwerpen genoteerd als apollovlinders (in het Moezeldal), rode traliezwam, megalieten in Bretagne, versteende bliksem (ofwel fulgariet - in Ommen gevonden), nachtzwaluwen.

Kortom, natuur en prehistorie.

Het gaat om een dwingende samenhang en om afwisselende, spannende verhalen, die geheel en al tot mijn domein behoren.

Heb ik voorbeelden?

Niet echt, al zit Barbara Riley met haar bestseller *De zeven zussen* in mijn richting, althans wat samenhang betreft. Ik heb er net een deel van gelezen, in verband met een column voor het blad *Nordic*, over het tweede boek dat rond Edvard Grieg in Noorwegen speelt. Het gaat in

feite om een kasteelroman wat stijl en karakterschetsen betreft. Ik ben niet van plan zeven boeken te schrijven, het gaat mij alleen om de rode draad.

Een breinbreker voor de lege uurtjes.

16 januari

Vanwege het aanhoudende boterzachte winterweer even een rondje gefietst: naar Aduard langs het kanaal, Fransum, Piloersemaborg, Noordhorn. Opvallend: het rumoer van horden roeken in de bomen die het tijd vinden om te nestelen. Sneeuwkllokjes in tuinen, bloeiende hazelaars, dikke knoppen aan de kastanjabomen.

Aangezien ik helemaal geen zin heb in sneeuw, ijs en ijzel vind ik het best. Bovendien kunnen we zo buiten blijven tennissen.

Momenteel vertaal ik een boek over klimaatverandering. Een soort doemboek, waarin de schrijver met vaak dichtertelijke pen de opmars van plastic als geologische formatie beschrijft en uitvoerig stilstaat bij het afsterven van koraal en de niet in te dammen straling van nucleair afval. Zijn opzet is 'toekomstige fossielen' te beschrijven.

Hier en daar trekt hij vergelijkingen met tijden toen de mens nog niet bestond, het plioceen en het mioceen, toen de oceanen ook veel warmer waren, het poolijs was gesmolten en de lucht verzadigd was van koolzuurgas. Misschien gaan we die kant weer op, al is de mens daarvoor medeverantwoordelijk.

Afgelopen weekend was ik present op een vakantiebeurs in Groningen. Wacht je lang genoeg, dan kun je een goedkope stand krijgen voor 200 euro. Ik haalde bijna een score van 40, waarmee ik tevreden was.

Een jonge vrouw met het postuur van een duikelaar en een Brabants-Vlaams accent kwam de tweede dag even bij mij buurten. Ze bleek een eigen reisboek met foto's over Azië te verkopen. Ze had er niet veel van verkocht. Haar standhuur: 1000 euro. Ik heb haar een paar tips gegeven over betere en goedkopere markten.

Voor mijn tafel verscheen een gebreid echtpaartje dat mij nog kende van de geografiestudie. Hij noemde zijn naam, maar ik had geen idee. Hij had zijn hele leven op een middelbare school in Leeuwarden voor de klas gestaan. Hij herinnerde mij aan de excursie naar Hongarije. Ja, die herinnerde ik mij maar al te goed. Ik heb er zelfs een verhaal over geschreven, in mijn tweede boek, *Een terloopse handreiking*. Daarin staat nog een ander verhaal met een zeer opvallende titel: 'Non-Verbale Motorica bij Hopsika'. Je moet maar durven! Geen idee meer waar het verhaal over gaat.

Later bedacht ik mij dat deze oud-leraar misschien wel de Friese jongeman was met wie ik, onder het genot van een Weizenbier in Zuid-Duitsland, een gesprek in het Fries had gevoerd. Toen ik zei dat ik ergens wel van kon *kwarje* (kotsen), barstte hij in lachen uit.

Het merkwaardige is dat ik dit woord niet in het *Frysk Wurdboek* terug kan vinden. Wel *kwatse* (spuwen, kwijlen) maar geen *kwarje*.

Toch is het goed Fries, want de vrouw van mijn trouwe reisgenoot Lampe, een echte Friezin uit Oppenhuizen, die hier eergisteren op bezoek was, herkende het woord meteen.

22 januari

Een paar dagen druk bezig geweest met de correctie van *Te hooi en te gras* ('Hooiboek').

Het zijn slinger verhalen - stukjes over reizen, uitstapjes naar boeken, herinneringen.

Wat ik heel geslaagd vind: de vervlechting van de natuurthema's. Uit boeken als *De verborgen bron* van Hella Haasse, *Kampvuren langs de evenaar* van Paul Julien, het werk van Beatrix Potter en vele anderen citeer ik de ene na de andere fraaie natuurbeschrijving. In feite wil ik tegenwicht bieden aan een literair criticus die zijn buik vol heeft van dit soort beschrijvingen. Hij vindt de beschrijving van mistroostige stadswijken en industrieterreinen veel relevanter.

Ook goed en zinnig zijn de eigen jeugdherinneringen aan de ontdekking van de natuur. Die tweede wereld, zoals ik het noem, los van de mensen en hun regels en geboden.

Wat de omgang met Lampe betreft: de conversatie met hem loopt over drie schijven:

1. Boudewijn Büch, zijn kompas.
2. Welke foto van hem komt op het omslag?
3. Zijn kritische opmerkingen (over mijn karakter), zijn droge humor.

Grappig is zijn standaardformulering: 'Het geeft verder niet...' Bijvoorbeeld: 'Het geeft verder niet dat jij Boudie een curieus mengsel van een kamergeleerde en een glamourboy vindt, maar voor mij heeft hij vele deuren geopend.'

Er passeren in die 250 bladzijden van Hooiboek heel veel zaken de revue.

Een propvol boek, over natuur en literatuur, misschien wel de kroon op mijn werk, vermoed ik, in alle rust geschreven.

Het wordt nu tijd dat ik aan de slag ga met het volgende project, en wel met ‘Het romantische noorden’, waarvoor ook flink veel documentatie verzameld moet worden.

Er zit ook nog een aardig stukje antropologie in dit Hooiboek; zowel aan de ideeënwereld van James Frazer (*De gouden tak*) als van Evans-Pritchard (over magie) en die van Malinowski (veldwerk) wordt tussen de bedrijven door alle eer bewezen.

Is het geen goed plan om te zijner tijd weer aan een antropologische roman te beginnen? Boeken over de westerse geschiedenis krijgen veel aandacht en verkopen ook nog goed, zowel fictie als romans, maar waarom zou alleen de westerse geschiedenis een geschikt onderwerp zijn?

Ik ga er eens over nadenken.

Het grote reizen is immers, dankzij een onwillig staartbeen, verleden tijd, dus kan ik beter in de geest gaan reizen, op mijn werkkamer, en zo toch met interessante materie bezig blijven.

3 februari

Ik ben blij dat februari is aangebroken. In de eerste plaats omdat ik, zoals vermeld, geen zin heb in sneeuw, ijsel, ijspret (van anderen) en steenkoude fietstochtjes. In de tweede plaats omdat ik sterk het gevoel heb dat ik in de wachtkamer heb plaatsgenomen. Ik wacht op *Te hooi en te gras*, zeker nu de kranten bol staan over de Brexit van 31 januari.

In *The Guardian* stond een fraai stuk van schrijver Ian McEwan met de titel *Brexit, the most pointless, masochistic ambition in our country's history, is done*.

Op Poetin en Trump na, keek de hele wereld verbijsterd toe wat er in Engeland gebeurde (niet in het Verenigd Koninkrijk, want Schotland en Noord-Ierland waren tegen Brexit), schrijft hij.

Welke idioot heeft ooit bepaald dat het adviserende referendum opeens bindend moest zijn?

Door de Brexit is het land tot op het bot verdeeld geraakt: jongeren tegen ouderen; steden versus het platteland; studenten versus schoolverlaters, Schotland/Noord-Ierland versus Engeland.

'Take Back Control' was the emptiest, most cynical promise of this sorry season.

'Get Brexit done. Repeated ad nauseam by the prime minister it almost seemed impolite to ask why.'

Er is veel mis in Engeland, schrijft McEwan, maar dat heeft nagenoeg niks met de EU te maken. *To cause sufficient numbers to believe that the source of all their grievances is some hostile outside element is the oldest trick in the populist handbook.*

Opeens kantten rijkaards, Etonians en krantenmollen zich tegen de 'elite'. Haha.

Een vrijhandelsverdrag met de VS? Dat betekent dat de Britse regels voor een gezonde landbouw veel minder streng moeten worden.

Het publiek is door een handvol Tories misleid.

En waarom?

Volgens een columnist in de *NRC* omdat de aristocraten binnen de Tories het grootste deel van het land bezitten - minder dan 1 procent van de bevolking bezit de helft van het land. Door de opkomst van UKIP - nieuwe rijken plus de gefrustreerde arbeidersklasse - werd de Brexit populair. Zou deze partij de macht krijgen, dan zouden er

landhervormingen voor de deur staan. Vandaar dat men het idee overnam om de eigen belangen te beschermen.

Wil je dat alles bij het oude blijft, zorg dan voor verandering, luidde de tekst van een ingezonden brief.

Overigens zou ik zelf voorlopig weinig aan de verkoop kunnen doen. Pas aan het eind van de maand heb ik lezingen en een signeertafel op de Fiets- en Wandelbeurs in Utrecht.

Ik hoop en vertrouw op een paar welwillende recensies in landelijke bladen.

Bovendien komen er drie voorpublicaties.

Naast het vertalen noteer ik af en toe wat ideetjes voor een volgend project. Dat is nog lang niet uitgekristalliseerd, maar het moet een spannende queeste worden, vol elementen die mij boeien en waarop ik in mijn lange schrijversleven ben gestuit. Voorlopig heb ik het over GF, de Gouden Formule.

6 februari

Zoals gezegd, rustige dagen.

Wekker om 08.45 ontbijt om 09.30, koffie om 010.00.

Drie of vier bladzijden per dag vertalen, nadenken over het volgende project, een eindje fietsen. Zoals gisteren, langs het kanaal naar de Piloersemaaborg. Een wandelingetje eromheen, langs een koppel waakganzen, langs de opgevouwen oude wilg, waar ik de vorige winter een dode reiger rechtop in de holte van de stam zag staan. Over het fietspad waar ik een paar jaar geleden een mol zag scharrelen - een jonge mol, weet ik nu, als auteur van *De koningsmol*, die ongetwijfeld uit het ouderlijk huis was

verstoten. Over de parkeerplaats, waar ik eens oranje bekerzwammen op de houtsnippers zag staan.

De krokussen beginnen te bloeien, de gele katjes van de hazelaar hangen aan bladerloze bomen, de kastanje beschermt zijn knoppen onder een waslaagje, het koolzaad kleurt geel. Nog steeds is het zwaluwluikje in de schuurdur van de borg gesloten.

In de krant las ik dat van vele diersoorten in Nederland nog maar de helft aanwezig is. Dat is binnen dertig jaar gebeurd. De oorzaak: de stikstofuitstoot. En de boeren maar demonstreren en barricaderen.

Vandaag kreeg in de tweede proef van *Te hooi en te gras* binnen. In de laatste week van februari moet het worden uitgeleverd. Ik heb een paar dagen voor correctie.

Zodra dat is gebeurd, wend ik mij tot *De koningsmol*.

Voorlopig werkschema:

- correctie koningsmol
- na correctie het ms van *Het Kindermuseum* naar de uitgever
- boeken lezen voor 'Het romantische Noorden'
- concept Gouden Formule

11 februari

Nog steeds dat wachtkamergevoel...

In de krant las ik een interview met Marcel Möring, op en top een gedreven en bevlogen schrijver. Hij is net gescheiden en heeft zich vanuit de Randstad teruggetrokken in Meppel (hij komt oorspronkelijk uit Drenthe, was journalist bij de *Asser en Drentse Courant*).

Citaat: 'Ik ben iemand die graag alleen is, ook in relaties. Altijd heerlijk om een werkkamer te hebben waar-

van je de deur dicht kunt doen. Alleen ben ik nooit zo goed geweest in het weer openen van die deur.'

Heel herkenbaar.

13 februari

De verjaardag van Ezra Zwier, stamhouder. Hij is 4 geworden. Hij krijgt van ons een plaatjesboek over dieren, want, naast auto's, heeft hij vooral belangstelling voor tijgers, olifanten en dino's.

's Avonds lezing in Leeuwarden. In een bloedheet zaaltje, ergens bij het Kalverdijkje. Vroeger, toen we aan de oostelijke rand van de Friese hoofdstad in een flat woonden, keken we over de weilanden uit op de slingers van dit dijkje. Inmiddels is alles er volgebouwd met bedrijven.

Eerst liet ik dia's zien over Noorwegen, daarna over Zweden.

Begin ik over het 'noordelijk gevoel', dan begint er al gauw iets te glinsteren in al die gelooide koppen in de zaal. Alsof de Hardangervidda en Spitsbergen de namen zijn van betoverde streken. Niet voor niets heeft menige kenner van het Friese volkskarakter beweerd dat Friezen diep in hun ziel romantici zijn en blijven.

In de pauze verkocht ik vier of vijf boeken, alsof het publiek wilde aantonen dat hun romantische gloed toch niet al te diep reikte.

Het honorarium was ik vergeten, maar dat bleek € 150 te zijn.

Alle kleintjes tellen, voor een kleine ondernemer die zowel het ambacht van de schrijver als dat van de koopman moet beheersen.

23 februari

Gisteravond stonden wij, leden van het Genootschap Zonder Wolk, stil bij het 45-jarig bestaan van ons dispuut. En wel in een keurig restaurant in het Friese Oranjewoud.

De meeste leden hebben een academische achtergrond, met name in de alfa- en gammawetenschappen. Aanvankelijk vormde een groepje oud-studenten van de Groningse universiteit de kern van het dispuut, dat eerst onder de naam Genootschap Zonder Naam het ruime sop koos. Veel later stelde de toenmalige voorzitter professor Herman Bianchi voor om Zonder Naam te vernagen door Zonder Wolk.

[Notitie uit 2025] In *Boom in een winters bos* (2022), dat in het teken staat van het ‘romantische Noorden’, besteed ik er uitgebreid aandacht aan. Hier beperk ik mij tot een paar zijlijntjes.

Storm en stortbuien vergezelden mij op mijn pad naar het feestcentrum. De snelheidsmeter kwam daardoor niet boven de 100 km uit. Ter plekke herkende ik het etablissement meteen: na de begrafenis van mijn vader kwamen wij, mijn moeder en zus en ik, hier bijeen.

Het was een geanimeerde en ontspannen bijeenkomst, met als middelpunt de presentatie van het boekje *Hommage aan de biografie*, waaraan de meeste Genoten een bijdrage hadden geleverd.

De verleiding is [anno 2025] groot om opnieuw naar het genoemde *Boom* te verwijzen, want dit boek is wel door erg weinig handen gegaan. De coronacrisis, toen de boekhandels dichtgingen, is daar deels debet aan. In feite was de slechte verkoop voor de uitgever een belangrijke reden om mij aan de kant te schuiven. Dus aan *Boom* be-

waar ik bittere herinneringen. Ziet u het nog ergens in een kringloopwinkel liggen, sla dan de bladzijden 32 to 36 op en dan krijgt u een goed beeld van de voordrachten op die avond in Oranjewoud.

Wat daar niet staat, is het volgende.

Classicus Jan Bijlsma, die doceert aan een Hogeschool in Zwolle, prees een biografie over Schubert aan. Daarbij vroeg hij zich af of hij als lezer niet wat dieper in de materie had moeten duiken en bijvoorbeeld studie had moeten maken van de harmonieleer. Maar toen hij bij Michel Montaigne had gelezen dat oude mannen beter niet aan iets nieuws konden beginnen, had hij daarvan afgezien.

Dat frappeerde mij, want in mijn Engelse reisboek, *Te hooi en te gras*, dat volgende week zal verschijnen, haal ik met instemming Jan de Hartog aan die schrijft dat ‘grijsaards op verkenning moeten gaan’.

Een andere Genoot, afkomstig uit Den Haag, maar al jarenlang inwoner van het nietige Lollum, vertelde dat hij zich sterker tot de autobiografie dan tot de biografie voelde aangetrokken. Dat kwam door het woord ‘auto’ - de spreker was een groot kenner van oldtimers, die zelfs eens door het koninklijk huis was ingehuurd om een oude auto van Prins Bernhard nader te bekijken. Hij bleek een bewonderaar van Jules Deelder te zijn, die eind vorig jaar overleed.

Toevallig had ik me net eventjes met Deelder beziggehouden, in het kader van een inleiding over Zuid-Hollandse schrijvers. Al jaren schrijf ik voor de Stichting Achterland dergelijke inleidingen bij bloemlezingen uit het werk van auteurs dat een regionale component heeft. De fraai uitgegeven boekjes worden gesponsord door bedrijven en instellingen uit de desbetreffende provin-

cies. Bij deze manier van publiceren is er geen financieel risico en hoeft er nooit iets naar de kringloopwinkel.

Deelders gedicht *Blues on Tuesday* luidt als volgt:

Geen geld.
Geen vuur,
Geen speed.

Geen krant.
Geen wonder,
Geen weed.

Geen brood.
Geen tijd,
Geen weet.

Geen klote.
Geen donder.
Geen reet.

Mijn eigen bijdrage bestond uit een polemisch stukje over de biografie van Eva Rovers over Boudewijn Büch en tegelijk ook over Büch zelf.

Mijn praatje ging daar niet over. Ik had mij de afgelopen dagen verdiept in *Vierspan* van Jan van der Vegt, waarin hij nader stilstaat bij de vier door hem geschreven biografieën (over Hans Andreus, A. Roland Holst, Hendrik de Vries, Jan Elburg). Ik heb alleen de inleiding, over het ambacht van de biograaf, en stukken over Roland Holst en De Vries gelezen. Twee mannen, zo blijkt, met grote psychische problemen.

Hij vindt dat de biograaf de vertelkunst meester moet zijn. Altijd is er de verleiding van de fictie, zoals in de bi-

ografische roman, maar dat gevaar moet tijdig onderkend worden. Voorts noemt hij de biograaf een (amateur-) psycholoog, die zich verre moet houden van de psychiater, met name van de freudianen. In Nederland kon de biografie pas de vleugels uitslaan toen het pad van close reading, zoals voorgestaan door criticus Kees Fens, werd verlaten.

Voor een kluizenaar zoals ik viel er in kort bestek heel wat op te pikken.

2 maart

Weer veilig terug na twee dagen Fiets- en Wandelbeurs in Utrecht. Waar ik het eerste mondkapje zag! Ineens is Nederland tot besmet gebied verklaard. Er zijn nu tien mensen besmet, geloof ik.

Overigens was de oogst in Utrecht mager. Nog geen veertig boeken, waarvan wel tien keer mijn kersverse *Te hooi en te gras*. Zelfs mijn twee goed bezochte lezingen leverden nauwelijks verkoop op. Maar toch: de kop is eraf.

Gelukkig meldden zich gisteren ook een paar echte fans. Een man had zelfs, na lezing van *Op de Schotse toer*, het boek gekocht van de vrouw die (bijna) alleen op een eiland woont.

Dat is een leuk bericht. Het gaat om een Engelse vrouw, Anne Cholawo, die zich bijna twintig jaar geleden op het nietige Soay, niet ver van Skye, had gevestigd. Die verhuizing naar een plek, waar slechts een handvol mensen woonde, kwam neer op een cultuurschok. 'Soay is geen magisch eilandje, maar een plek waar een kleine gemeenschap van echte mensen zich staande probeert te houden,' schreef ik. 'Iedereen moet er zijn uiter-